

УДК 378.014.543.22:7

**Ірина Харченко,
Оксана Данішевська**

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

За своїм змістом, формами і методами освіта не є незмінним, закостенілим феноменом, адже вона весь час реагує на нові цивілізаційні виклики, суспільні реалії, враховує тенденції, перспективи розвитку людства, національного буття народу. Однак оновлення навчально-виховної практики часто відставало від темпів цивілізаційного розвитку, соціальних вимог до неї. Між системою освіти і новими умовами життя виник розрив, який сучасний американський учений Ф. Кумбс витлумачив як кризу освіти в тогочасному світі. На той час з'явилося багато критичних публікацій про стан освіти, розгорнулися дискусії про її нові цілі та шляхи розвитку.

На сучасному етапі більш очевидним стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. А значна частина знань, які освоюють учні, була здобута людством 200–400 років тому. Сучасна вища школа недостатньо розвиває здібності, необхідні їй випускникам для того, щоб самостійно приймати обґрунтовані рішення, займатися професійним самовдосконаленням, бути активними і мобільними суб'єктами на ринку праці. Є очевидним, що головними недоліками традиційної системи освіти є породжені нею невміння і небажання дітей вчитися, несформованість ціннісного ставлення до власного розвитку та освіти.

Подолання кризи сучасної освіти можливе завдяки її інтенсивному реформуванню відповідно до вимог часу, у процесі формування принципово нової системи загальної освіти, яка поступово замінюватиме традиційну.

Саме тому проектування навчального процесу на засадах інноваційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів визначає себе як актуальну педагогічну проблему.

Розробка теоретичних основ освітньої інноватики, методологічних та практичних аспектів інноваційної педагогічної діяльності визначені у працях І. Бежа, Л. Даниленка, І. Дичківської, І. Підласого, Є. Полат, М. Поташника, Г. Селевка, В. Сластьоніна, Н. Федорової та інших. Питання проектування інноваційних педагогічних систем, процесів і технологій висвітлені в працях П. Балабанова, В. Безрукової, В. Беспалька, М. Кларіна, О. Коберника, В. Киричука, В. Стрельникова та інших. Фундаментальні основи розвитку інноваційної професійної освіти майбутніх учителів різного профілю визначено в дослідженнях

Л. Брескіної, М. Бутова, О. Грищенко, О. Каленюк, С. Коновець, О. Красножона, О. Пехоти, Г. Рубіної, О. Співаковського та інших.

Незважаючи на значну кількість досліджень у галузі педагогічної інноватики, невирішеними залишаються питання, пов'язані з організацією навчального процесу майбутніх учителів мистецьких спеціальностей, зокрема хореографічного мистецтва. Аналіз психолого-педагогічної теорії та практики показує, що, незважаючи на розуміння важливості професійної підготовки майбутніх керівників хореографічних колективів, ця проблема залишається недостатньо розробленою. Огляд наукових праць свідчить про те, що майже немає досліджень, у яких обґрунтовано процес фахової підготовки майбутніх учителів хореографічного мистецтва на основі інноваційних технологій навчання.

Метою статті є обґрунтування необхідності інноваційної спрямованості як однієї з педагогічних умов ефективності проектування навчального процесу майбутніх учителів хореографії на основі інформаційних технологій навчання.

Завдання оновлення змісту фахової підготовки майбутніх учителів хореографії в контексті інформатизації навчального процесу має вирішуватися відповідно із соціальними змінами, що відбуваються в суспільстві, адже головною метою інформатизації, на думку Є. Філатової, є підготовка студентів до повноцінної й ефективної участі в побутовій, суспільній та професійній галузях життєдіяльності [5, с.117]. Реалії сучасного інформаційного суспільства ставлять перед майбутнім фахівцем нові завдання, вирішення яких потребує високого рівня сформованості професійних якостей. Задачі підвищеної складності постають перед майбутніми вчителями хореографії, оскільки суспільство вимагає формування у них нових професійних якостей, що ґрунтуються на поєднанні творчого та інноваційного компонентів.

Якість підготовки сучасного керівника хореографічного колективу стала чітко визначатися його здатністю (або нездатністю) адаптації до нових умов життя. Тому якісна професійна підготовка студентів хореографічних спеціальностей потребує нових підходів до питань формування їх методичної компетентності в умовах інформатизації освіти, що вимагає від спеціаліста комплексу практичних умінь. Таке професійне вміння є частиною високого методичного рівня майбутнього вчителя хореографічного мистецтва.

У підготовці майбутнього вчителя хореографії використання інформаційних технологій особливо актуалізується у зв'язку з особливостями фаху, які полягають у широті його функціонального спектру – навчального, виховного, творчо-розвивального. Саме у цих площинах професійної діяльності вчителя хореографії виникає безліч проблемних ситуацій, розв'язання яких неможливе без попередньої підготовки.

Система фахової підготовки майбутніх учителів-хореографів на основі інформаційних технологій у межах навчального процесу може ефективно функціонувати та розвиватися лише за наявності певних умов. Так, пропонуємо розглянути певні педагогічні умови ефективності проектування навчального процесу на основі інформаційних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів хореографії, а саме: 1) забезпечення інноваційної спрямованості навчального процесу; 2) забезпечення інформаційної готовності та компетентності учасників навчального процесу; 3) створення дидактичного забезпечення реалізації можливостей інформаційних технологій у навчальному процесі.

Використання інформаційних технологій в освіті вимагає інноваційного підходу до побудови змісту діяльності та на цій основі пошуку нових форм їх включення в навчальний процес. Він має інноваційну спрямованість, коли реалізується усвідомлений пошук, визначення і застосування нових способів, форм і засобів підвищення фахової підготовки майбутніх спеціалістів, а також розробка нових форм і методів проектування навчального процесу на основі використання засобів інформаційних технологій навчання.

Розглянемо детальніше значення поняття «інновація». Міжнародний термін «інновація» (англ. *innovation*, від лат. *innovatio* – «in» – у, в, «novus» – новий) буквально означає нововведення, оновлення, внесення нового. Нововведення є динамічною системою, що характеризується внутрішньою логікою (інноваційний процес). У поняття «педагогічне нововведення» вкладаються також зміни, спрямовані на покращення й розвиток навчального процесу.

Інновації є суттєвим діяльним елементом розвитку освіти взагалі, реалізації конкретних завдань у навчальному процесі. Вони виражаються в тенденціях накопичення і видозміни ініціатив і нововведень в освітньому просторі, спричиняють певні зміни у сфері освіти. Як зазначають В. Лазарєв та Б. Мартиросян, під інновацією розуміється принципово нова освіта, нова ідея, що суттєво змінює усталену технологію навчання [2, с. 15]. Є ще один аспект розглядуваного поняття: інновації – зміни в педагогічній дійсності, у педагогічних системах, що спрямовані на окремі її компоненти або на систему загалом.

У розумінні суті інноваційних процесів в освіті лежать дві найважливіші проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду і проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Деякі вчені інноваційні процеси, перш за все, пов'язують з вивченням, узагальненням і розповсюдженням педагогічного досвіду, інші віддають перевагу проблемі розробки і впровадження педагогічних нововведень. На нашу думку, предмет інноватики, зміст і механізми інноваційних процесів повинні лежати у площині об'єднання двох взаємозв'язаних між собою

процесів, що розглядаються до теперішнього часу поки ізольовано. Їх неупереджений взаємозв'язок полягає в тому, що процес вивчення, узагальнення і розповсюдження педагогічного досвіду має своєю кінцевою метою впровадження нового, передового в масову практику. Але головною суперечністю процесу інноваційних перетворень залишається «...невідповідність між існуючим станом і новим, який породжується соціальними й педагогічними потребами поліпшення освіти» [3, с. 45].

Інноваційна діяльність – системний вид діяльності, спрямований на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових наукових знань, ідей, підходів; трансформації відомих результатів наукових досліджень та практичних розробок у новий або удосконалений продукт. Ми розглядаємо інноваційну педагогічну діяльність як складне, інтегральне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів. Вона носить комплексний, багатоплановий характер, втілює в собі єдність наукових, технологічних, організаційних заходів.

Забезпечення інноваційної спрямованості навчального процесу майбутніх учителів хореографії реалізується через активний пошук та використання новітніх форм, технологій та їх засобів. Справжнім відкриттям стають інформаційні технології навчання, що не тільки розкривають широкі можливості для підвищення інтересу й загальної мотивації навчання, активізації та інтенсифікації навчально-пізнавальної діяльності, ґрунтуючись на базових принципах та закономірностях педагогічної науки, але й надають необмежений потенціал для реалізації тих вимог, що постають сьогодні перед майбутніми вчителями.

Умовами забезпечення інноваційної спрямованості навчального процесу майбутніх учителів хореографічного мистецтва є: чітка уява про мету та значення використання інформаційних технологій; діагностика пізнавальної мотивації; створення оптимальної обстановки навчального процесу; спрямованість навчання на вирішення творчих завдань; активізація навчання через застосування засобів інформаційних технологій.

Засоби інформаційних технологій дозволяють проектувати навчальний процес у найбільш вигідному напрямку. Це має місце передусім завдяки тому, що вони «...мають невичерпні можливості візуалізації не лише об'єктів, що вивчаються, а й ходу міркування» [4, с. 35]. У процесі професійної підготовки майбутнього керівника хореографічного колективу нами використовуються засоби інформаційних технологій різного призначення: такі, які дозволяють насичувати навчальний процес ґрунтовною інформацією та наочними матеріалами, та такі, які автоматизують процеси контролю і тренування навчальної діяльності.

Найчастіше використовуються можливості технології «мультимедіа» та електронної навчальної літератури на основі гіпертексту.

Мультимедійні засоби передають навчальну інформацію за короткий проміжок часу. Це відкриває великі можливості для їх застосування як засобу раціонального використання навчального часу, підвищення продуктивності роботи викладача, сприяє формуванню у студентів навичок педагогічного менеджменту.

Електронні навчальні підручники та посібники є літературою нового покоління, що поєднує переваги традиційних підручників та можливості комп'ютерних технологій. До основних завдань електронних навчальних посібників можна віднести: подання необмеженої кількості текстової, ілюстративної інформації із застосуванням гіпертекстових, гіпермедійних структур, що створює сприятливі умови для індивідуалізації навчання, повнішої реалізації системи дидактичних методів, способів, прийомів організації процесу навчання, самонавчання; перетворення електронних навчальних посібників на відкриту і доступну інформаційну систему для студента, який обирає потрібну інформацію, самостійно визначає структуру, форми її подання, а також здійснює повнотекстовий пошук інформації з необхідними поясненнями, ілюстраціями, термінологічними словниками, переліками понять тощо. Прикладні програмні засоби контролю забезпечують комфортність праці викладача при забезпеченні автоматизації цього процесу, тестування та корегування результатів навчальної діяльності. У результаті застосування відповідних програмних засобів, які мають можливість подання запитань і варіантів відповідей, забезпечується можливість систематичної оцінки результатів навчально-пізнавальної діяльності одночасно всієї групи студентів. Експериментальне дослідження ефективності використання тренувальних програм у вигляді тестів на етапі закріплення знань засвідчило зростання їх рівня, підвищення ступеня автоматизації дій студентів.

Узагальнення досвіду розробки інформаційних освітніх технологій дає змогу констатувати, що високу педагогічну ефективність мають лише ті з них, які забезпечують діалоговий режим у процесі вирішення різних пізнавальних завдань; містять довідники; забезпечують моделювання даних і пропонують індивідуальні завдання; дають можливість шляхом машинного експерименту порівняти різні методи і підходи, знайти певні закономірності; роблять можливим довільно переривати і продовжувати роботу; проводять оперативне і поточне тестування на основі спеціального банку запитань і відповідей; оцінюють якість роботи студента з урахуванням кількості запитань, помилок і повторних помилок; зберігають результати навчальної роботи, необхідні для студентів і викладачів.

Формування інноваційної спрямованості навчального процесу, на нашу думку, реалізується через вироблення у майбутніх хореографів потреби у вивченні інформаційних технологій. Ця тенденція обумовлюється значною мірою тим, що інноваційну спрямованість спричиняють соціально-економічні перетворення, які вимагають

відповідного оновлення освітньої політики, прагнення майбутніх учителів до освоєння та застосування педагогічних новинок, конкуренція освітніх закладів, яка стимулює пошук нових форм, методів організації навчального процесу, диктує відповідні критерії щодо добору педагогічних кадрів. З цього погляду, головним завданням навчального процесу є формування у студентів професійно-творчих потреб, що суттєво впливають на розвиток творчих можливостей майбутнього фахівця, його соціально-психологічних установок, пов'язаних із власною навчальною діяльністю, зумовлюють активність в оволодінні знаннями. Вони також є фактором, який визначає професійне зростання вчителя і стимулюють розвиток особистості загалом.

Проведене дослідження та одержані результати дають підстави вважати, що проектування навчального процесу під час фахової підготовки майбутніх учителів хореографічного мистецтва проходить ефективніше при реалізації певних педагогічних умов.

Застосування педагогічних умов забезпечує інноваційну спрямованість сучасного навчального процесу, оскільки таке середовище збагачує навчальну працю, формує навички творчої діяльності, допомагає реалізувати інтелектуальний та творчий потенціал майбутнього вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волобуєва Т. Б. Інформаційні технології в освіті : методичний посібник / Т. Б. Волобуєва. – Донецьк : Каштан, 2007. – 138 с.
2. Лазарев В. С. Педагогическая инноватика: объект, предмет и основные понятия / В. С. Лазарев, Б. П. Мартиросян // Педагогика. – 2004. – № 4. – С. 11–21.
3. Матвієнко О. В. Створення моделі спеціаліста на засадах теорії освітньої інноватики / О. В. Матвієнко // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 3(44). – С. 44–52.
4. Основи нових інформаційних технологій навчання : посібник для вчителів / авт. кол.; за ред. Ю. І. Машбиця ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К. : ІЗМН, 1997. – 264 с.
5. Филатова Е. В. Информационные технологии в контексте профессионального образования: концепции и модели / Е. В. Филатова // Информатика и образование. – 2007. – № 8. – С. 117–118.